

ULEFOSS ROTARY KLUBB

REFERAT FRA KLUBBMØTE

Dato	År	Referent
10. januar	2019	Per Harald Hermansen

Dagen i dag

Fødselsdager og klubbinfo

- Einar Eie hadde bursdag 5. januar. Vi gratulerer!

Dagen i dag, 10. januar:

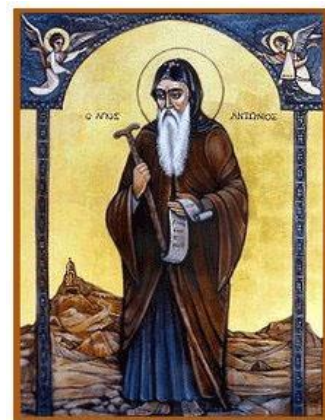
Navnedag for Sigmund og Sigrun, og i den katolske kirke minnedag for Paulus av Theben (ca. 229-342) – den første kristne eremitt.

Noen kjente personer med fødselsdag [10. januar](#) er botanikeren og presten [Lars Levi Læstadius](#) (1800), [læstadianismens](#) far; foruten skuespiller og sanger [Lasse Kolstad](#) (1922), popstjerne m.m. [Rod Stewart](#) (1945), bokser [George Foreman](#) (1949), fotballmann [Jan Åge Fjørtoft](#) (1967) og skiløper [Thomas Alsgaard](#) (1972). For egen del vil referenten tilføye dikter og norskdomsmann [Jørund Telnes](#) (1845) fra Seljord.

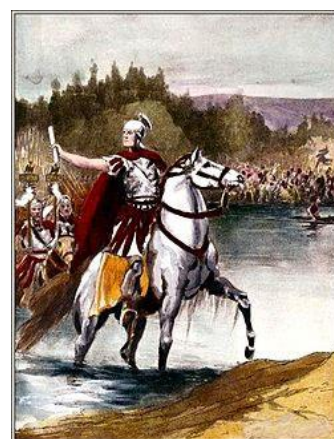
Men noen dør også. 10. januar 1971 er dødsdagen til moteskaperen [Coco Chanel](#) (født 1883). I 1985 forlot forfatteren, gjendikteren, lyrikeren og sjakkspilleren [André Bjerke](#) oss (født 1985). Og i 1778 vandret en av historiens viktigste naturforskere, svensken [Carl von Linné](#), inn i evigheten.

Begivenheter av ymse slag

- 49 f.Kr.: [Julius Cæsar](#) krysser elven [Rubicon](#), og har med dette i praksis erklært krig ([borgerkrig](#)) mot [det romerske senatet](#). Han skal da ha uttalt følgende: «[Alea iacta est](#)» (terningen er kastet). I oversatt form, på språk over hele verden, har dette blitt stående som et uttrykk for at «det er ingen vei tilbake».
- 1870: [John D. Rockefeller](#) stifter [Standard Oil](#). Det ga ham etter hvert nok til salt til grauten.
- 1929: [Tegneseriefiguren Tintin](#), skapt av [Hergé](#), debuterer
- 1946: FNs første generalforsamling blir åpnet i New York
- 1993: [Bjugn-saken](#) (om påståtte seksuelle overgrep mot barn) begynte å rulle. Mange var satt under mistanke. Én mann ble tiltalt, men ble frifunnet på alle punkter. Ingen ble noen gang dømt.
- 1994: NATO tilbød landene i Øst-Europa en samarbeidsavtale kalt «[Partnerskap for fred](#)»

Den hellige Paulus av Theben

«Alea iacta est!» Cæsar krysser Rubicon. Maleri av Jacob Abbott (1803-1879)

Lars Gule, førsteamanuensis ved storbyuniversitetet OsloMet

Islam og ekstreme islamister

Sammendrag

Dette referatet ble langt og komplisert, fordi stoffet faktisk er begge deler. Her kommer derfor et sammendrag:

- Ekstremt betyr ytterliggående, det ytterste. Det blir i vår sammenheng brukt om retninger innen politikk og religion. Ekstremisme blir da en ideologi, et sett ideer. Ekstremismen kan være deskriptiv (beskrivende) eller normativ.
- Hva som blir oppfattet som ekstremt, vil avhenge av, eller stå i forhold til, det som er flertallets oppfatning – se figurer i teksten nedenfor. Hva som er ekstremt, vil derfor variere med tid, sted, tradisjon, og så videre.
- Folk flest – uansett ideologi eller religion – er nokså skikkelige. Alle religioner er, stort sett, deskriptivt ekstreme i teorien, men i praksis stoler folk på vitenskap og kunnskap, og har oppfatninger innenfor det som kan defineres som «vanlig». Dette gjelder også for dem som har Islam som religion.
- Islam har mange ulike retninger. Hovedretningene er *sunni* og *shia*. Begge har små grupper med ekstreme tolkninger av religionen og hva den gir av påbud og praksis.
- Shiamuslimer finnes som minoriteter i alle muslimske land, men i Iran er de i flertall, og shia er her statsreligion.
- *Salafismen* er en slik retning (Sunni-islam). Den er nært beslektet med *wahabismen*, som er statsreligion i Saudi-Arabia.
- Salafismens ideal er å leve som profeten og hans følgesvenner – slik de levde i de tre første generasjonene.
- Selv om salafister ofte ønsker å fremme en islamsk stat eller et islamsk kalifat, er det ikke enighet om veien frem dit. Salafi-jihadister av typen al-Qaida ser jihad (hellig krig) som den rette vei. Andre salafister vil heller adlyde herskeren, og gå fredelig frem.
- Opplevd urettferdighet, i form av for eksempel fattigdom, undertrykkelse og nød, kan være en vei inn i ekstremisme. En annen vei er en ideologi, som gir forklaring og handlingsveiledning. En tredje opplevelsen utenforskap, der en ekstrem gruppe kan gi et fellesskap rundt felles oppfatninger og interesser.
- Hellig krig og martyrdom er sentrale i de ekstreme islam-tolkingene, for eksempel Al-Qaida, og IS. En martyr blir lovet inngang til paradiset, og en lykkelig død.

[Lars Gule](#) er en engasjert foreleser. Bra for oss!

Innledning

- Mars 2015: En «moderne» martyr står for retten i en norsk rettssal. Bl.a. har han bedt sin kone og sin to-årige datter komme til Syria, der han selv er fremmedkriger, for at de ved Allahs vilje skal dø sammen, og forenes i paradiset. Han ønsker altså at han og familien skal bli martyrer. Et ønske som uttrykker noe som flertallet vil betegne som ekstreme holdninger.

- Martyrtenkningen står sterkt i den moderne salafi-jihadistiske teologien og ideologien
- Men hva er ekstremt – og hva er ekstremisme?

Ekstremt står alltid i forhold til et sentrum, og finnes på begge (alle) ytterpunkter. (Illustrasjon: Lars Gule)

Ekstremisme som fenomen:

- Ekstremt: Som sosialt fenomen: Kommer fra latin, med betydning «det ytterste», i noen sammenhenger «det verste». Et relasjonelt begrep – det står i forhold til noe. Ytterpunktene på en linje representerer det ekstreme, sammenliknet med sentrum
- Eksempel: Langt hår var ekstremt på 60-tallet – faktisk betraktet som samfunnsundergravende
- Ekstremisme handler med om en ideologi, et sett av ideer; noe mer utfyllende.
- Før vi går videre kan det være greit med et bittelite kurs om vitenskap:

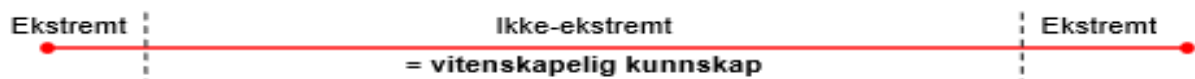
Vitenskapen som vår beste kunnskap

- Vitenskapen er ingen ufeilbarlig metode. Den er i kontinuerlig utvikling, og er et historisk relativt element. Men vitenskapens metoder er mer stabile, og vitenskapen er
- Vitenskapen er fornuftsbasert, systematisk, metodisk og kritisk, og innebærer
 - × Offentlig og intersubjektiv etterprøvbarehet av påstander
 - × Begrunnelser skal være rasjonelle
- «Åpenbaringskunnskap», for eksempel at noen har hatt en åpenbaring, eller en mystisk opplevelse, blir avvist
- Ingen vitenskap uten kritisk tenkning. Kritisk tenkning står helt sentralt. Enhver påstand må kunne testes og etterprøves

To hovedtyper ekstremisme:

1. Deskriptiv ekstremisme

- Oppfatninger om / beskrivelser av virkeligheten som avviker sterkt fra *vår beste kunnskap* om den empirisk observerbare og analyserbare virkeligheten, altså den vitenskapsbaserte virkeligheten.
- Ekstreme posisjoner på en skala av oppfatninger kan kalles deskriptiv ekstremisme.

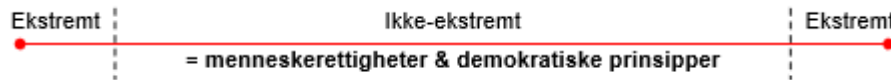
Deskriptiv ekstremisme = *sterke* avvik fra vitenskapelig og rasjonell kunnskap. (Illustrasjon: Lars Gule)

- Deskriptiv ekstremisme handler derfor om mer eller mindre systematisk uttenkte og vedvarende virkelighetsoppfatninger, som altså er teoretisk og/eller ideologisk forankrede, som avviker sterkt fra vitenskapelig baserte kunnskaper
- Hvis du argumenterer *for* noe, men *mot* vitenskapelig kunnskap, har du (inntatt) en deskriptiv ekstrem posisjon

- Eksempler på deskriptiv (beskrivende) ekstrem teori: «Jorden er flat», eller «jorden er hul».
- Konspirasjonsteorier er deskriptiv ekstremisme.
- Hvis dette er systematisk og vedvarende, er du en deskriptiv ekstremist

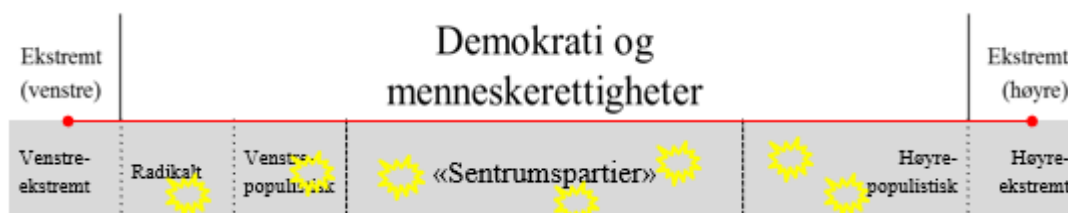
2. Normativ ekstremisme

- Kan beskrives som ekstreme oppfatninger om hvordan man ønsker noe skal være. Slike oppfatninger vil avvike fra for eksempel *godt omforente og godt begrunnede moralske, etiske, juridiske og politiske normer*

Normativ ekstremisme = sterke avvik fra menneskerettigheter og demokratiske prinsipper. (Illustrasjon: Lars Gule)

- Normativ ekstremisme handler derfor om mer eller mindre systematisk uttenkte og vedvarende oppfatninger – som altså er teoretisk og/eller ideologisk-filosofisk forankrede – som avviker sterkt fra *våre best begrunnede og godt omforente moralske, etiske og politiske normer*
- Hvis man argumenterer for noe, men samtidig mot menneskerettigheter og demokratiske prinsipper, er man en normativ ekstremist.
- Partiell ekstremisme: Ekstreme posisjoner kan finnes i mange «normale» partier og grupper. Oppfatningen om at de ekstreme er «de andre», ikke «oss» skikkelige og «normale», er derfor problematisk. For eksempel kan man finne mennesker i «normale» partier eller grupper som har inntatt et (normativt) ekstremt (enkelt)standpunkt, som partielt ekstremistisk. Det kan for eksempel være at man aksepterer tortur i noen sammenhenger. (Hentet fra en [artikkel](#) av Lars Gule)

Normativ ekstremisme – og det klassiske politiske spekteret. De gule «klattene» er eksempler på partielt ekstremistiske standpunkt

- *I videre forstand er man en normativ ekstremist om man ønsker å etablere proletarietets (dvs. partiets) diktatur eller en førerstat, eller om man vil oppheve rettsstaten, eller diskriminere eller undertrykke kvinner, homofile eller personer med annen etnisk eller nasjonal opprinnelse osv. (Hentet fra samme artikkel)*

Menneskerettigheter og demokratiske prinsipper

- *Menneskerettigheter og demokratiske prinsipper* er etablert som godt begrunnede og globalt / allment omforente normer. De har en lang historie.
- De er nedfelt i konstitusjoner, erklæringer og konvensjoner, og opprettholdes av så vel jus som sosiale konvensjoner – rett nok ikke konsekvent opp gjennom historien og utviklingen.
- Tolkningen har variert ut fra samtiden og samtidens forståelse av prinsippene, og har utviklet seg over tid, slik at dagens tolkning er forskjellig fra den som tidligere var vanlig, for eksempel for 50 år siden.

- Men ikke alle menneskerettigheter og demokratiske prinsipper har vært – eller er – gjeldende for alle grupper. Klassiske eksempler på unntak er kvinner og homofile.
- Menneskerettigheter og demokratiske prinsipper er ikke uproblematiske, men de er det beste vi har til å beskytte menneskeverdet.

Religion

- Er alle religioner deskriptivt ekstreme? I teoretisk forstand: Ja. I praksis: Nei.
- I praksis stoler folk flest på vitenskapelig kunnskap
- Hvem er innenfor, og hvem er utenfor? Folk flest er ganske skikkelige.
- Er religioner normativt ekstreme? Både/og – avhengig av hvilke moralske/etiske normer som vektlegges

Islam

- Begrepet «Gud» er nedenfor brukt synonymt med [Allah](#).
- I de mest utbredte tolkningene er de fleste religioner – islam inkludert – i praksis ikke veldig normativt ekstreme.
- [Islam](#) er en mangfoldig og variert religion (i likhet med kristendommen og andre religioner. (referentens kommentar)). Man finner ulike grader av modernitet, konservatisme og fundamentalisme innenfor religionen.
- Islam har røtter tilbake 600-tallet, med Muhammeds åpenbaringer. Etter profetens død begynner andre å fortolke åpenbaringene. Islam er uttrykt i Koranen, men [hadithene](#) – fortellingene om det profeten [Mohammad](#) sa, selv gjorde, eller stilltiende aksepterte er også et viktig grunnlag for religionen og den religiøse praksis. Særlig på 800-tallet ble det produsert et utall av slike fortellinger. Noen av dem troverdige, andre tjener som alibi for en bestemt retning innen islam. Å bli – og ikke minst forbli – muslimsk lærd er en nesten evig jobb, ut fra tilfanget av tekster som foreligger.
- Det er 1,7 milliarder muslimer i dag – i all hovedsak innenfor retningene [sunnislam](#) (ca. 85 %) og [shiaislam](#) (ca. 15 %). Imidlertid er det utallige retninger innen begge.
- De siste 50-60 år har det vært en tendens i retning av mer ekstreme islam-tolkninger, kanskje som en følge av den islamske revolusjon i Iran, og av strømmen av oljepenger inn til Saudi-Arabia, gulfstatene og Libya. [Wahabismen](#), som er statsreligion i Saudi Arabia, er i stor grad blitt eksportert. Denne islam-retningen har røtter til midten av 1700-tallet. Den er nært beslektet med [salafismen](#).
- Geopolitiske forhold, bl.a. med kolonial historie, vestlige intervensjoner, diktaturer m.v sitter dypt i muslimske land, og bidrar til å danne grobunn for ekstremisme.
- [Islamisme](#) har i vår tid vokst frem som politisk ideologi og alternativ til andre styreformers, men den har røtter langt bakover i historien. I islamismen er det Guds vilje som skal råde, derfor [sharia](#)-styre, som er basert dels på Koranen, men i større grad på hadithene. Dermed blir lovgivningen løftet over menneskelig påvirkning. Loven er gitt av Gud Allah gjennom Koranen og hadithene, og sharia er dermed *Guds lov*, og gjennom den skal Hans vilje råde. I Saudi er det ingen grunnlov, men sharia.
- Salafismens ideal er å leve som profeten og hans følgesvenner – slik de levde i de tre første generasjonene. Salafismen har imidlertid mange former, og mange av dem er fredelige.

Det arabiske skrifteget for Allah

- [Jihadisme](#) er voldelig retning innen islamisme. Den er tuftet på væpnet kamp, i form av hellig krig (jihad), med målsetting om å innføre islamistisk styresett lokalt og et [kalifat](#) globalt. Mange jihadist-grupper vokste frem fra 1970-tallet.
- Islamisering har foregått, og foregår, nedenfra, det vil si utover og oppover fra grasrotplanet. Etter hvert som antallet tilhengere øker, blir islamistene en politisk faktor. Gjennom politisk arbeid og valg kommer mulighet for flertall og makt, og islamisering kan skje ovenfra, det vil si gjennom (de islamistiske) styresmaktene. Mer vanlig er det at makt blir oppnådd ved et kupp, der man med vold tar til seg makten – altså ved hjelp av jihad. Uansett metode for maktovertakelse er innføring av sharia et mål.
- Jihad er både indre kamp og krig. Ifølge en hadith-tekst skal Muhammad ha sagt at den troende skal føre to former for hellig krig: «Den store jihad», som er menneskets indre kamp mot sine onde tilbøyeligheter, og «den lille jihad», som innebærer væpnet kamp eller krig for å utvide territoriet der islams lover gjelder. Blant muslimske ekstremister etter 1970 blir jihad sett på som en individuell plikt på linje med faste og bønn.
- [Al-Qaida](#) (grunnlagt i 1988 av saudiarabiske [Osama bin Laden](#)) er en fusjon av salafisme (wahabisk) med jihadisme. Al-Qaida har fra slutten av 1990-tallet hatt en global agenda. Viktigste mål er bekjempelse av «Den store Satan» – U.S.A., foruten bekjempelse av fremmed (vestlig) religion og kultur.
- Al-Qaida har tilslutning fra flere grupper. Gule mener virksomheten i disse gruppene foregår etter [franchise](#)-prinsippet, dvs. at de jobber ut fra Al-Qaidas prinsipper, uten direkte styring utenfra. Ulike lokale grupperinger kan dermed aksjonere, og bruke Al-Qaida-stempel på det de gjør.
- Al-Qaida fikk en avlegger, som etter hvert fikk navnet [IS – den islamske stat](#). Den har tilhengere fra hele verden, kanskje 30 000, av dem kanskje 5 000 i Europa, og kanskje 100 i Norge, ifølge [PST](#). Både de som tilhører andre religioner enn islam og annerledes tenkende muslimer regnes av IS som vantro (takfir), og kan bekjempes og undertrykkes. Dette skjer med ekstremt brutale metoder, og rammer alle – menn, kvinner og barn. Det dreier seg om «de andre», de vantro, som er Guds fiender, og som fortjener døden. Og de havner i helvete.
- IS opprettet «Den islamske staten i Irak», som etter erobringer ble «Den islamske staten i Irak og Syria», etter hvert «Den islamske staten», og fra sommeren 2014 «Kalifatet».
- IS deltar stadig i borgerkrigen i Syria, men er nå svekket.
- Et paradoks er at denne gruppen, som på mange måter ønsker å leve slik Profeten levde, er svært dyktige med internett, sosiale medier, telefoni, propaganda og markedsføring. De har også rekrutteringsagenter i mange land, også i Norge.

Hvorfor tilslutning? Hvorfor blir folk ekstremister?

- Det er ikke mulig å identifisere bare én profil, eller bare ett sett av kriterier. Det er flere bakenforliggende faktorer – og flere individuelle livshistorier som bidrar
- Tre trinn.
 1. **Kognitiv** – opplevd urettferdighet mot seg selv eller andre – undertrykkelse, fattigdom, arbeidsløshet, livskrise, skoletap, arbeidsledighet, kriminalitet – med andre ord *opplevd utenforskap*. Dette gir en «handlingsveiledning» - en vei man tror vil føre til løsning av problemene. Dette kan munne ut i vold.
 2. **En forklaring**, som man finner i ideologi eller teologi. Dette kan være
 - × Venstreekstrem marxisme, fascisme, nazisme, islamisme

- × I denne ideologien / teologien finner man forklaring og handlingsveiledning
- × Legitimering av voldsbruk

3. Et fellesskap – sosialt eller virtuelt

- × De radikale gruppene tilbyr et fellesskap, en in-sosialisering, der man er med i en tett gruppe, som er sammen om opplevelsen av å være et offer for undertrykking og politiske og religiøse overgrep. Dette skaper identitet og fellesskap, og legitimerer hevn og vold. Slike fellesskap kan oppleves fysisk som møte mellom mennesker. Ofte kan inngangen til slike fellesskap gå via internett.

- Generelt for disse tre

- × «Guttehormoner» er også en viktig del av dette, der utsiktene til tilgang på jomfruer både her og i paradiset kan lokke.
- × Den som ofrer sitt liv i kamp for Guds sak, for sannhet og rettferdighet - mot «de andre» - de vantro – Guds fiender – oppnår frelse. De er martyrer, og er egentlig

Gule tok doktorgraden i 2003. Avhandlingen handlet om utviklingsoppfatninger i vestlige og arabisk/islamske kulturer

ikke døde. De vil bli ført direkte til paradiset, der man lever med Gud, og der alt er vakkert og behagelig. Dette er utgangspunktet for den martyrideologien som anvendes i politisk-religiøs sammenheng i den muslimske verden i dag. Det er enkle, men tilsynelatende effektive markedsføringsmekanismer.

- × I denne forestillingsverdenen heter det at martyrer dør lykkelige, og når de er døde, så råtner de ikke. De lukter derimot godt.

- × Endetidsforestillinger er sterke i IS.

- × Må bekjempes med rettsstatens prinsipper, basert på kunnskap.

Spørsmål

- Sex-slaver: Har en historisk og religiøs begrunnelse, der man ser på slaveri som en historisk rett. Muslimer kan ikke ta andre muslimere til slaver.
- Det kan sees noen paralleller mellom vikinger og IS når det gjelder dødsriket, og hvordan man kommer dit
- Hvorfor så stor militær fremgang?
 - × IS har offiserer fra Saddams hær, hovedsakelig etterretningstjenesten.
 - × Den gamle, demoraliserte irakiske hærens svakhet og moralske kollaps, sammen med en dårlig ledelse, forårsaket sammenbruddet. Offiserene rømte, og da rømte soldatene også. 800 IS-soldater tok Mosul, der det var 20 000 irakiske soldater
 - × Ryktet om brutalitet fra IS' side, halshogginger og tortur, har dessuten skremt mange til å rømme / desertere
- Koranskoler:

- × Kan være så mangt. Kan være, og er hos oss en religionsundervisning på linje med en søndagsskole, men kan også være noe mer radikalt
- Den norske journalisten [Mah-Rukh Ali](#): Uten Internett, intet IS. Har beskrevet hvordan IS benytter propaganda
 - × Al-Qaida var amatører, mens IS var proffe, trolig bla ved hjelp av irakiske ungdommer. Har stjålet fremstilling og metoder fra moderne dataspill.
- Hva er mulighetene for fredelig sameksistens mellom muslimer og kristne?
 - × Fredelig sameksistens har eksistert gjennom lange tider. Men ekstreme grupper bruker polarisering som våpen, for å oppnå politisk og religiøs makt. Imidlertid lever fortsatt de store flertall i fredelig sameksistens. I våre dager ser vi mer av dette.
- Hva med trusselen mot Israel?
 - × Hamas er ingen global organisasjon, og er ingen salafistgruppe

Sluttsats

- Andelen ekstreme og voldelige islamister er en marginal andel av alle muslimer, men de er mange nok til å være en trussel og et problem – faktisk først og fremst for muslimene selv
- De ekstreme og voldelige må bekjempes – men da med rettsstatens midler. Det krever allianser med muslimer flest, og det krever faktiske kunnskaper – om islam, om ekstremister
- Da kan vi gjøre faktabaserte, nøkterne vurderinger av trusselens omfang, og begrense den effektivt

Alle bilder av Lars Gule er tatt av vår eminente Bjørn Eirik Sigurdson

(Referenten har under arbeidet hatt tilgang til – og har benyttet seg av – Lars Gules presentasjon. Takk til Gule for velviljen.

I tillegg er det hentet inn litt herfra og derfra, mye fra Store norske leksikon, og litt fra Wikipedia.)

